

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Teja Boštjančič

Trgovanje z ljudmi v dobi globalizacije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Teja Boštjančič

Mentor: Izr. prof. dr. Žiga Vodovnik

Trgovanje z ljudmi v dobi globalizacije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

Zahvaljujem se svojemu mentorju dr. Žigi Vodovniku za njegovo strokovnost, vsestransko pomoč in dosegljivost tekom pisanja diplomskega dela. Prav tako pa bi se želala zahvaliti za vso njegovo pomoč tekom študija.

Zahvaljujem se svoji dragi družini za njihovo razumevanje tekom življenjskih in študijskih prepek, za spodbudo v težkih časih in za njihovo ljubezen tekom odraščanja.

Prav tako pa se zahvaljujem svojemu najdražjemu... za podporo, razumevanje in ljubezen...

Trgovanje z ljudmi v dobi globalizacije

Trgovanje z ljudmi, kot mehanizem prenosa ljudi znotraj modernega suženjstva, ima v sedanosti čedalje večje razsežnosti. Sedanjost, katere največja značilnost je ravno proces globalizacije, če ne celo hiperglobalizacije je z vzpostavitvijo globalnega trga vplivala oziroma vpliva na trgovanje z ljudmi. Globalizacija je z vzpostavitvijo mednarodnega boja proti trgovanju z ljudmi imela pozitivne vplive na sam proces. Vzpostavljanje vladnih in nevladnih organizacij, ki se skupaj borijo proti trgovini z ljudmi, pa pomeni ogromen premik v mednarodni skupnosti. Znotraj globalnega liberaliziranega trga, trgovanje z ljudmi deluje s pomočjo »push and pull« faktorjev, ki omogočajo ohranjanje ponudbe in povpraševanja. Ker je cilj trgovanja z ljudmi znotraj mednarodnega organiziranega kriminala dobiček, je zatorej tudi posameznik »blago«. Tako globalni trg trgovanje z ljudmi olajša in posledično stanje tudi slabša. To je med drugim razvidno tudi v Združenih državah Amerike, ki kot t.i. država končne destinacije igra pomembno vlogo saj je povpraševanje po žrtvah trgovanja v tej skupini držav najvišje.

Ključne besede: Trgovanje z ljudmi, globalizacija, liberalizacija trga, ponudba in povpraševanje, »push and pull« faktorji.

Human Trafficking in the era of Globalization

Human trafficking as a mechanism of modern slavery has bigger dimensions in the present day. The present day can mostly be described from the view of globalization, if not even hiperglobalization. It has influenced on human trafficking with the establishment of the global market trade. From the positive point of view the process of globalization has helped the occurrence of the establishment of the international fight against human trafficking. The establishment of governmental and non-governmental organizations and their mutual fight against human trafficking represents a great deal of importance in the international community. Inside the liberalized global market trade, human trafficking is working hand in hand with »push and pull« factors that allow the reoccurrence of supply and demand. Due to the fact that the goal of human trafficking within international organized crime, is profit, the individual itself becomes the »goods«. Global market trade, therefore, makes the process of human trafficking easier and consequently making the situation worse. Among other countries we can see the negative results in the United States of America, which plays an important role within the process of human trafficking as a country »of final destination«, as the demand is highest in that group of countries.

Key words: Human trafficking, globalization, liberalization of the market, supply and demand, »push and pull« factors.

1	UVOD.....	6
2	MODERNO SUŽENJSTVO	9
2.1	DEFINIRANJE IN OPIS	9
2.2	VRSTE MODERNEGA SUŽENJSTVA.....	10
3	TRGOVANJE Z LJUDMI.....	12
3.1	DEFINIRANJE IN OPIS	12
3.2	VRSTE TRGOVANJA Z LJUDMI IN GLAVNI AKTERJI	13
3.3	VZROKI ZA TRGOVANJE Z LJUDMI.....	18
3.4	KRŠENJE ČLOVEKOVIH PRAVIC.....	19
4	GLOBALIZACIJA.....	22
4.1	GLOBALIZACIJA KOT POJEM.....	22
4.2	VPLIV GLOBALIZACIJE NA TRGOVANJE Z LJUDMI.....	23
4.2.1	POZITIVNI VPLIV- MEDNARODNI BOJ PROTI TRGOVINI Z LJUDMI.....	23
4.2.2	NEGATIVEN VPLIV GLOBALIZACIJE- GLOBALNO EKONOMSKA PARADIGMA IN POVPRASEVANJE IN POTROŠNJA.....	26
5	ŠTUDIJA PRIMERA: TRGOVANJE Z LJUDMI IN ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE KOT DRŽAVA KONČNE DESTINACIJE.....	29
6	SKLEP.....	31
7	LITERATURA	33

*»Having heard all this,
you may choose to look the other way,
but you can never say again that you did not know«
(William Wilberforce 1789).*

1 UVOD

Hitro rastoča svetovna družba, globalizacija, trg, itd. – gre za koncepte, ki opisujejo današnje življenje. Znotraj svetovne družbe katere število drastično narašča iz leta v leto, stoji globalni trg, ki skrbi za zadovoljitev potreb posameznikov in nam vsem na različne načine zagotavlja prenos storitev in dobrin. Proces, ki opisano omogoča pa je globalizacija.

Globalizacija, koncept, ki opisuje izredno zanimiv in dinamičen proces je v družbo prinesel ogromno pozitivnih in pomembnih dogodkov, mišljenj, konceptov in znanj. Proces, ki vsem nam, številčni globalni populaciji, olajšuje vsakodnevno življenje na različne načine (od napredkov v znanosti in medicini do možnosti potovanja na drugi konec sveta iz danes na jutri).

Kljub pozitivnim učinkom globalizacije, pa so določene negativne posledice, ki velikokrat pozitivne učinke zabrišejo. Z globalizacijo se je začel spreminjati gospodarski trg. S spreminjanjem in vzpostavitvijo globalnega trga pa je omogočena paradigma prostega prehoda vseh dobrin, produktov in storitev, s čimer se je začela masivna ekspanzija in vedno večja želja po raznovrstnem povpraševanju, s tem pa večji pritisk po zagotovitvi ponudbe. Med drugim je ključno vodilo vedno večja želja po dobičku, zaradi česar je ena izmed posledic tokov globalizacije izkoriščanje.

Izkoriščanje pa ima različne oblike, dotika se vseh strani svetovne družbe. Ena izmed najbolj perečih problemov izkoriščanja sedanjega časa pa je trgovanje z ljudmi. Temo »Trgovanje z ljudmi v dobi globalizacije« smo si za diplomsko delo izbrali zaradi razsežnosti problema in njene pomembnosti. Namreč, gre za eno izmed najbolj razširjenih vrst mednarodnega organiziranega kriminala. Govorimo torej o žrtvah trgovanja z ljudmi in posledično o žrtvah modernega suženjstva.

Za naše diplomsko delo je identificiranje in definiranje posameznih konceptov izredno pomembno. Tekom prebiranja različne literature smo opazili, da se koncept trgovanja z ljudmi velikokrat meša z drugimi koncepti. Posledično se pomembnost koncepta trgovanja z ljudmi nekako izgubi. Zato že v uvodu poudarjamo, da je trgovanje z ljudmi le mehanizem s čimer se žrtev posledično znajde znotraj modernega suženjstva in da ne gre za eno izmed vrst. Ne gre torej za sinonim, sopomenko ali podpomenko. Potegnili bomo jasne ločnice med obema konceptoma, kar bomo pokazali tudi na praktičen način. Ravno zaradi omenjenega se bomo pri opredelitvi temeljnih konceptov nanašali na različne knjige avtorjev in raziskovalcev, predvsem pa na Kevina Balesa, ki nam bo v pomoč ravno zaradi svoje preciznosti in ločitve konceptov.

Cilj oziroma namen našega diplomskega dela je prikaz globalnega problema, ki ga predstavlja trgovanje z ljudmi in ugotavljanje, če se je stanje z globalizacijo poslabšalo. Pri tem bomo raziskovali in ugotavljali vplive globalizacije na trgovino z ljudmi ter izpostavili vlogo ključnih akterjev, tako vladnih kot tudi nevladnih organizacij. Opredelili bomo razloge, zakaj se stanje slabša ter poudarili oziroma ugotavljali povezavo med globalno ekonomsko paradigmo in trgovanjem z ljudmi. Kot primer ene izmed najbolj relevantnih držav znotraj procesa se bomo na koncu osredotočili na Združene države Amerike. Na podlagi same definicije koncepta, da trgovanje z ljudmi predstavlja mehanizem prenosa žrtev v moderno suženjstvo, se nam bo zdelo pomembno izpostaviti eno izmed ključnih destinacij znotraj prenosa oziroma procesa mehanizma ki ga predstavlja trgovina z ljudmi.

Naša diplomska naloga bo torej zgrajena iz teoretskega kot tudi empiričnega dela. V prvem teoretskem delu se bomo osredotočili na razlago ključnih konceptov, ki so pomembni za razumevanje in analiziranje procesa. Zato bomo za začetek obrazložili in opredelili koncept modernega suženjstva, ga opisali in poskušali razložiti njegovo kompleksnost, vrste in principe znotraj le-tega. Nato se bomo osredotočili na najbolj pomemben koncept trgovanja z ljudmi. Ker pa sta oba koncepta izredno pomembna in ju med seboj ne smemo mešati, ju bomo ločili in najpomembnejšemu konceptu za našo diplomsko nalogo, trgovanju z ljudmi postavili svoje lastno mesto. Pri definiciji koncepta se bomo opirali na primarni dokument, in sicer na Palermški protokol. Ravno zaradi pomembnosti koncepta bomo znotraj definiranja vrst trgovanja z ljudmi in izpostavljanja dejstev o trgovanju z ljudmi teoretični prikaz podprli tudi z empiričnimi dokazi, pri tem pa oboje smiselno povezovali.

Izpostavili bomo različne vzroke za trgovanje z ljudmi prav tako pa bomo izpostavili kršenje človekovih pravic in ugotavljali, katere izmed pravic trgovanje z ljudmi dejansko krši. Pri tem se bomo opirali na Splošno deklaracijo človekovih pravic, ki jo je sprejela Generalna Skupščina Združenih Narodov.

V drugem teoretičnem delu bomo definirali pojem globalizacije, poskušali prikazati sam proces, izpostavili bomo pozitiven vpliv globalizacije na trgovanje z ljudmi (vzpostavitev mednarodnega boja proti trgovini z ljudmi, in izpostava najpomembnejših organizacij z dokumenti) in negativen vpliv globalizacije (vzpostavitev globalno ekonomske paradigme in ponudbo ter povpraševanje). Tako bomo iskali odgovor na raziskovalno vprašanje: *»Kateri so dejanski razlogi, oziroma vplivi, na podlagi katerih se je kljub globalnemu trudu stanje trgovanja z ljudmi znotraj procesa globalizacije poslabšalo?«* in *»Ali problem izvira iz dejstva, da je trgovanje z ljudmi problem ponudbe in povpraševanja?«*

Za konec, pa bomo izpostavili primer Združenih držav Amerike zaradi njene pomembnosti in vloge. Namreč, kot že zgoraj omenjeno, gre za eno izmed ključnih držav in sicer t.i. držav *»končne destinacije«* v procesu trgovanja z ljudmi. S tem bomo poskušali pokazati na primeru, da je proces globalizacije olajšal trgovanje z ljudmi in da se je situacija kljub mednarodnemu boju in poskusu izboljšanja globalnega problema, poslabšala. Iskali bomo torej odgovor na ključno raziskovalno vprašanje našega diplomskega dela: *»Ali je proces globalizacije med drugim poslabšal stanje trgovine z ljudmi, oziroma ga s pomočjo globalnega trga in globalno ekonomske paradigme, olajšal?«*

V zaključnem delu oziroma sklepu pa bomo poskušali odgovoriti na raziskovalna vprašanja in bistvena dognanja diplomskega dela.

2 MODERNO SUŽENJSTVO

2.1 DEFINIRANJE IN OPIS

»Slaves lose everything in their chains, even the desire of escaping from them« (Rousseau 1762, 4).

»Suženjstvo« kot koncept, ki ga uporabljamo misleč na »sužnjelastništvo«, je bilo izkoreninjeno v 19. stoletju. Kljub temu, pa ga dandanes uporabljamo za opis situacije, v kateri se vsako leto znajde vedno več ljudi. Namesto same besede »suženjstvo« uporabljamo novodobnejšo različico, in sicer besedno zvezo »moderno suženjstvo« (Van den Anker in drugi 2004, 1).

Bales (2004, 4) opredeljuje moderno suženjstvo kot »družbeno-gospodarsko razmerje, znotraj katerega je določena oseba nadzirana s pomočjo nasilja, opravlja delo brez plačila in je gospodarsko izkoriščana.« Primerja ga s starim načinom zaslužjevanja ljudi, iz časa, ko so Afričane prepeljali v t.i. »Novi Svet« zaradi njihove rasne pripadnosti. V modernem suženjstvu pa pravi, da gre za veliko več kot le rasno pripadnost. Meni, da je nasilje sredstvo za nadzor sužnja, tako v stari obliki suženjstva kot tudi v novi, žrtve so podrejene prav tako pa jim je odvzeta svobodna volja. Medtem ko so bile znotraj stare oblike suženjstva žrtve zaslužjene do konca svojega življenja, pa je lahko v modernem suženjstvu zaslužjevanje tranzitno oziroma začasno (Bales 2004).

Novodobno, moderno suženjstvo v realnosti deluje zelo nejasno in nekategorizirano, saj gre za izredno dinamičen, spremenljiv in površen odnos. Na podlagi omenjenega Bales (2005, 19) trdi, da modernega suženjstva ne moremo več opisati kot točno določeno vrsto suženjstva. Tako opredeli tri ključne dimenzije modernega suženjstva. Prva dimenzija, ki je izredno kritična, je dimenzija nasilja. Vse vrste modernega suženjstva se namreč poslužujejo nasilja, ki kot že omenjeno služi kot sredstvo nadzora. Razpon nasilja oziroma uporabljena količina le-tega pa je popolnoma relativna in se razlikuje od primera do primera. Namreč sega lahko od najhujše fizične in psihične zlorabe, pa do manjše grožnje z nasiljem. Potrebno pa je poudariti, da je kljub relativnosti same uporabe nasilja le-to, vedno prisotno (Bales 2005, 19).

Druga dimenzija je dolžina procesa. Kratkoročno suženjstvo je bolj običajno pri modernem suženjstvu. Moramo pa upoštevati da beseda kratkoročno relativno opisuje pojmovanje časa. Beseda kratkoročno opisuje proces, ki lahko traja deset tednov ali pa deset let. Tretja in tudi zelo pomembna dimenzija pa je žrtvina izguba nadzora nad svojim življenjem (Bales 2005, 19).

2.2 VRSTE MODERNEGA SUŽENJSTVA

Na podlagi zadnje dimenzije, torej izgube nadzora, Bales (2005, 19) opredeli tri osnovne razdelitve oziroma vrste modernega suženjstva, kasneje pa doda še četrto razdelitev: (Bales 2009, 34).

1. Sužnjelastništvo (»Chattel slavery«)

Gre za obliko modernega suženjstva, ki je po karakteristikah najbolj podobna stari obliki sužnjelastništva. Žrtev in njeni otroci so rojeni ali pa prodani v dolgoročno suženjstvo. Opredeljeni so kot lastnina in so zatorej lahko tudi prodani. Omenjena vrsta modernega suženjstva je najbolj razširjena v severni in zahodni Afriki ter nekaterih Arabskih državah, predstavlja pa minimalen odstotek modernega suženjstva (Bales 2005, 1920).

2. Dolgovna odvisnost (»Debt bondage«)

Gre za najbolj razširjeno obliko modernega suženjstva. Zaradi dolga, žrtev proda sebe oziroma svoje usluge. Vrsta dela in trajanje prisilnega dela oziroma časovna določitev odplačanega dolga nista opredeljena. Namreč, kljub delu se prvotni dolg ne zmanjša, prav tako pa se dolg lahko prenese na drugo generacijo. Tu gre za popoln fizični nadzor nad žrtvijo, taka oblika modernega suženjstva, pa je najbolj razširjena na Indijski podcelini (Bales 2005, 19—20).

3. Pogodbeno suženjstvo (»Contract slavery«)

Ta vrsta modernega suženjstva, kot pravi Bales (2005, 19—20), predstavlja krinko dejanskemu dogajanju. Delavcem so izročene pogodbe, v katerih je zagotovljeno delo v tovarni ali delavnici. Šele potem, ko jih pripeljejo na kraj dela, se izkaže, da je pogodba le formalnost in je lažna. Pogodba je torej način, s katerim se privablja ljudi, prav tako pa omogoča lažno legitimnost dela. Gre za drugo najhitreje rastočo obliko modernega

suženjstva, najbolj razširjena pa je v jugovzhodni Aziji, Braziliji, nekaterih Arabskih državah ter nekaterih delih Indijske podceline (Bales 2005, 19—20).

4. Prisilno delo (»Forced labour«)

Omenjena vrsta modernega suženjstva se navezuje na prisilno delo, ki ga zahtevajo organizacije ali vlade določenih držav. (Uzbekistan v osrednji Aziji, kjer vsako leto za tri mesece pošljejo večino študentov in dijakov na delo na bombažna polja. Dijaki in študenti izbire nimajo, za delo pa so plačani izredno malo ali celo popolnoma nič) (Williamson in drugi 2009, 34).

Omenjene vrste iziroma oblike modernega suženjstva niso medsebojno izključujoče, pač pa se lahko prepletajo (dekleta, ki so se znašla v prisilni prostituciji zaradi dolga, imajo večkrat vzpostavljeno pogodbo zato, da delo deluje bolj legitimno). Bales (2005, 19—20) pa kljub vsemu poudarja, da je najbolj pomembno izpostaviti to, da ne glede na vrsto in obliko modernega suženjstva, gre za ljudi, »ki delo opravljajo proti svoji volji z uporabo nasilja in z namenom izkoriščanja« (Bales 2005, 19—20).

Kevin Bales, raziskovalec in teoretik na področju boja proti modernemu suženjstvu poudarja in razjasnjuje proces modernega suženjstva. Zato poudarjamo, kar izpostavlja pri opredelitvi konceptov znotraj procesa. Gre namreč za nekakšen vsesplošen nesporazum, katerega želimo za boljše razumevanje celotnega procesa, razjasniti. Govorimo o vsesplošnem prepričanju, da trgovanje z ljudmi spada pod vrsto modernega suženjstva. Gre za napačno mišljenje, namreč Bales (Humanities and Social Sciences Online 2006) pravi da »je trgovina z ljudmi le mehanizem oziroma dejanje na podlagi katerega so potem ljudje izpostavljeni oziroma podani v suženjstvo. Gre za enega izmed procesov zaslužnjevanja, ne pa za pogoj ali posledico procesa zaslužnjevanj« (Humanities and Social Sciences Online 2006).

Trgovanje z ljudmi tako predstavlja znotraj globalne slike modernega suženjstva »le« manjši delež. Na svetu je namreč približno 2 in pol milijona ljudi, ki so v suženjstvu na podlagi trgovanja z ljudmi. To predstavlja skoraj 10 odstotkov celotnega svetovnega prebivalstva, ki živi v modernem suženjstvu. Večina žrtev znotraj modernega suženjstva je »sedentary« oziroma »nepremičnih«, kar pomeni, da jih niso selili iz začetne lokacije na končno (Williamson in drugi 2009, 35).

Po opredelitvi modernega suženjstva, se bomo v naslednjih poglavjih osredotočili na trgovanje z ljudmi, ki je eden izmed ključnih konceptov našega diplomskega dela.

3 TRGOVANJE Z LJUDMI

3.1 DEFINIRANJE IN OPIS

Kljub manjšemu deležu celotnega števila ljudi v modernem suženjstvu trgovanje z ljudmi predstavlja globalen problem. Dotika se popolnoma vseh kontinentov in večine držav po svetu. Vsako leto je prepeljanih oziroma rekrutiranih okoli 800.000 moških, žensk in otrok zavoljo suženjstva, trgovanje z ljudmi pa dandanes predstavlja tretji največji vir zaslužka organiziranega kriminala. Prvi in drugi vir zaslužka namreč predstavljata trgovina z drogami in trgovina z orožjem (Williamson in drugi 2009, 36).

Od 800.000 omenjenih žrtev trgovanja z ljudmi je približno 80 odstotkov žensk in okrog 50 odstotkov otrok. V večini primerov gre za sektor spolne industrije (Williamson in drugi 2009, 36).

Čurin (2006, 11) razlaga, da je pojmovanje trgovine z ljudmi povezano z različnimi definicijami, ki so navedene v strokovni literaturi in prav tako v mednarodnih dokumentih. Na podlagi tega je trgovina z ljudmi opredeljena »kot vsaka oblika rekrutiranja, prodaje ali prenosa ranljivih posameznikov in skupin (znotraj ali izven države) z namenom izkoriščanja.« Izkoriščanje pa se kaže v obliki prostitucije, prisilnega dela, suženjstva lahko pa tudi prenosa in preprodaje človeških organov. »Temelji na plačilu ali drugem nadomestilu ter na uporabi fizičnega ali drugega nasilja, prevari, goljufiji, tako da se pridobi privoljenje žrtve ali nadzor nad žrtvijo« (Čurin 2006, 11).

Kot že rečeno obstaja znotraj mednarodne skupnosti veliko različnih definicij, s katerimi se opredeljuje trgovanje z ljudmi. Zagotovo največji premik pri identifikaciji in definiranju trgovine z ljudmi predstavlja Konvencija proti mednarodnem organiziranem kriminalu, ki so jo leta 2000 sprejeli Združeni Narodi, skupaj s Protokolom o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovine z ljudmi, predvsem ženskami in otroci, oziroma t.i. Paleremski protokol (Čurin 2006, 15).

Omenjeni protokol definira trgovino z ljudmi kot:

- a) *zbiranje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejem oseb z namenom izkoriščanja, storjen(o) z grožnjami ali uporabo sile ali drugih oblik prisile, z ugrabitvijo, goljufijo ali prevaro, z zlorabo pooblastil ali odvisnega položaja ali zaradi dajanja ali prejemanja plačil ali koristi za zagotavljanje privolitev oseb, ki imajo druge osebe pod nadzorom; izkoriščanje obsega najmanj izkoriščanje prostitucije za druge ali druge oblike spolnih zlorab, prisilno delo ali služenje, suženjstvo in podobno, služabništvo ali odstranjevanje organov;*
- b) *privolitev žrtve trgovine z ljudmi v nameravano izkoriščanje kot je opisano v odstavku (a), se ne bo upoštevala, če so bili uporabljeni kakršnikoli načini, navedeni v odstavku (a);*
- c) *zbiranje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejem otrok z namenom izkoriščanja se štejejo za trgovino z ljudmi, četudi ne zajemajo nobenega od načinov, naštetih v odstavku (a) tega člena (Čurin 2006, 15).*

3.2 VRSTE TRGOVANJA Z LJUDMI IN GLAVNI AKTERJI

Obstajajo štiri kategorije vrste trgovanja z ljudmi, oziroma trgovanja z ljudmi za namen izkoriščanja žrtve.

1.) Spolno izkoriščanje

Pri spolnem izkoriščanju gre za kakršnokoli spolno dejanje v smislu zlorabe brez žrtvine privolitve. To vključuje (a ni vezano le na) prostitucijo, poklicne spremljevalke in pornografijo. Ženske, moški in otroci obeh spolov so lahko žrtve omenjenega spolnega izkoriščanja, večino le-teh pa je zavedenih s pretvezo o boljšem življenju (Serious Organised Crime Agency 2013).

2.) Prisilno delo

V primeru prisilnega dela je žrtev prisiljena opravljati delo veliko število ur dnevno, večinoma oziroma pogosto v zelo slabih pogojih, večino prisluženega denarja, če ne celotno plačilo, pa morajo predati trgovcem. Gre predvsem za poudarek na pomanjkanju žrtvine svobode in možnosti odločanja. Večinoma so žrtve za vzpostavljanje sodelovanja,

izpostavljene verbalnem nasilju in grožnjam, nemalokrat pa tudi fizičnem nasilju (Serious Organised Crime Agency 2013).

Mednarodna organizacija za delo (ILO), je opredelila šest faktorjev, ki lahko kažejo, da je oseba žrtev prisilnega dela:

- grožnje in verbalno in/ali fizično nasilje
- omejitve gibanja večinoma vezano le na območje opravljanja dela
- dolgovna odvisnost («debt bondage«)
- neizplačevanje plače ali manjša plača
- odvzem potnih listov in drugih osebnih dokumentov (na podlagi tega delavci ne morejo oditi prav tako pa ne morejo dokazati statusa svoje identitete)
- Grožnje po prijavi delavca pristojnim organom, v primeru da delavec tam delo opravlja nezakonito (International Labour Organization 2005, 28).

3.) Služabništvo («Domestic servitude«)

Gre za prisilno delo, kjer je žrtev prisiljena, da določeno delo opravlja v zasebnem gospodinjstvu. Gibanje žrtve je v večini primerov omejeno. Gre za delo, ki je v številu opravljenih ur izredno dolgotrajno, plačilo pa je zelo majhno ali pa skoraj nično. Gre za opravljanje določenih del, kot sta varstvo in skrb za otroka in dom.

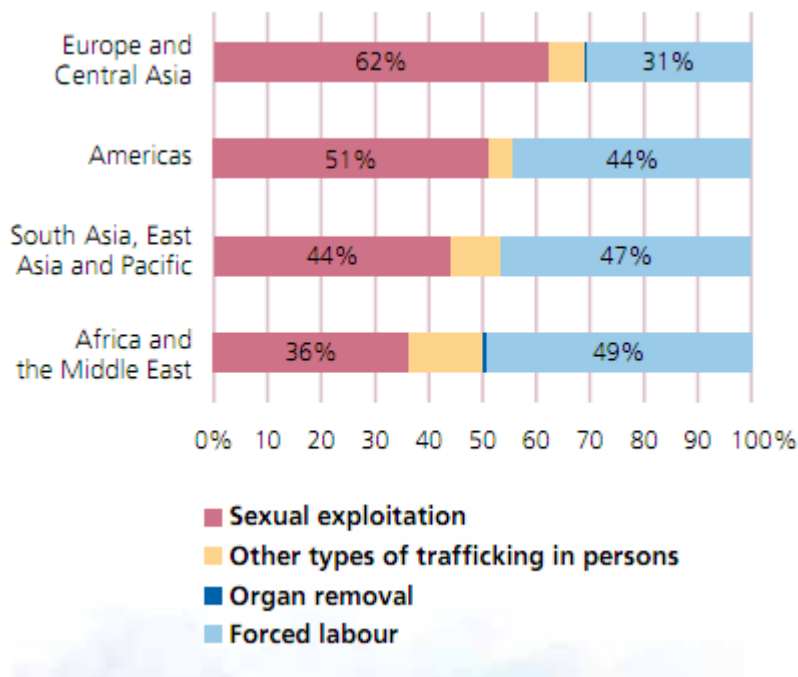
Žrtev živi zelo izolirano in osamljeno življenje ter ima zelo malo osebne, nenadzorovane svobode, zasebnost in udobje pa sta minimalna. V izrednih pogojih dobi žrtev plačilo za svoje opravljeno delo, katerega znesek je izredno zmanjšan, prav tako pa si mora v tem primeru žrtev sama plačati hrano in bivališče.

4.) Trgovina z organi

Gre za trgovanje z ljudmi z namenom uporabe njihovih notranjih organov za transplantacije. Gre za nezakonito prodajo organov. Največji delež pri trgovini z organi predstavljajo ledvice, saj je po svetu povpraševanje po le-teh največje, stopnja ogroženosti življenja donatorja pa najmanjše (Serious Organised Crime Agency 2013).

Na podlagi raziskave, ki jo je opravil Urad Združenih narodov za droge in kriminal leta 2012, bomo lahko empirično ugotavljali nekatere značilnosti procesa trgovanja z ljudmi (najbolj pogoste oblike, katere so najbolj prizadete skupine ljudi in najbolj prizadete dele sveta).

Graf 3.1: Vrste trgovanja z ljudmi, delež celotnega števila registriranih žrtev glede na geografsko področje, od leta 2007 do leta 2010

Vir: United Nations Office on Drugs and Crime (2012, 35).

Zgornji graf (graf 3.1) opisuje delež najbolj pogostih vrst trgovanja z ljudmi na določenih geografskih področjih. Geografska področja so razdeljena na Evropo, Centralno Azijo, Severno in Južno Ameriko, Južno in Vzhodno Azijo, Pacifik, Afriko in Bližnji vzhod. Na vsakem od omenjenih geografskih področjih lahko vidimo najbolj pogosto vrsto trgovanja z ljudmi. V raziskavo so bile vključene tri najbolj pogoste vrste trgovanja z ljudmi (spolno izkoriščanje, trgovanje z organi, prisilno delo) in skupina ostalih vrst trgovanja z ljudmi.

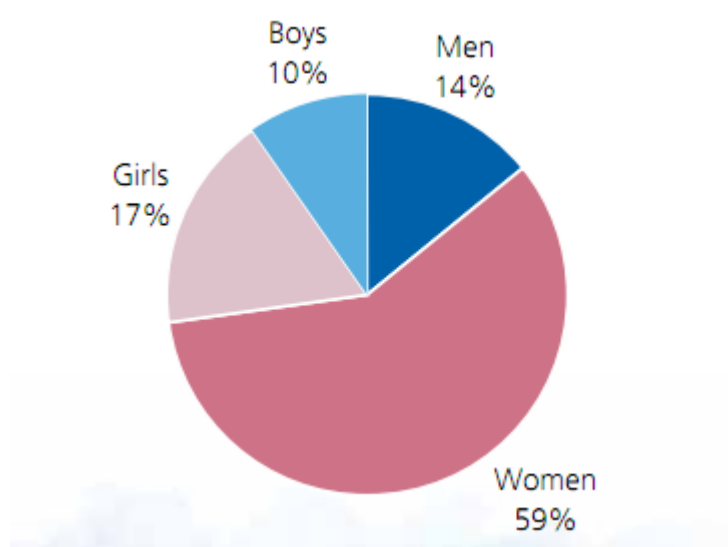
Na podlagi zgornjega grafa (graf 3.1) vidimo, da je spolno izkoriščanje najbolj pogosta vrsta trgovanja z ljudmi v Evropi in Centralni Aziji ter v Severni in Južni Ameriki, medtem ko je prisilno delo druga najbolj pogosta vrsta trgovanja z ljudmi. Najbolj pogosta vrsta trgovanja v Južna in Vzhodna Azija, Pacifiku, Afriki ter Bližnjem vzhodu, je prisilno delo, medtem ko spolno izkoriščanje zaseda drugo mesto. Tretja najbolj pogosta vrsta trgovanja z ljudmi je skupina ostalih vrst trgovanja, medtem ko je trgovanje z organi z manjšim deležem prisotno v

Afriki, na Bližnjem vzhodu, Evropi in Osrednji Aziji. Ugotovitev je naslednja, in sicer najpogostejši vrsti trgovanja z ljudmi sta torej spolno izkoriščanje in prisilno delo.

Znotraj procesa trgovanja z ljudmi pa je za razumevanje celotnega dogajanja zelo pomembno opredeliti glavne vloge oziroma akterje znotraj trgovanja z ljudmi. Na eni strani imamo ciljno skupino ljudi, ki v procesu trgovanja predstavljajo žrtve na drugi strani pa imamo ljudi, ki vodijo proces, ga organizirajo in brez katerih omenjeno sploh ne bi bilo mogoče.

Glavne vloge znotraj trgovanja z ljudmi igrajo torej trgovci in na drugi strani žrtve. Žrtve so predvsem ženske in otroci, ki so prisiljene v suženjsko razmerje, s čimer pa so kršene njihove temeljne človekove pravice (Popov 2002, 8).

Graf 3.2: Spol in starost registriranih žtev leta 2009

Vir: United Nations Office on Drugs and Crime (2012, 25).

Zgornji graf (graf 3.2) prikazuje delež najbolj prizadetih družbenih skupin. Izpostavlja torej spol in starost žrtev trgovanja z ljudmi po svetu, ki jih je Urad Združenih narodov za droge in kriminal registriral kot žrtve trgovanja z ljudmi.

Tako lahko na podlagi grafa 3.2 zaključimo, da najbolj ogroženo skupino ljudi predstavljajo ženske, skupno s 76 odstotki. Od tega lahko na podlagi kriterija starosti porazdelimo na 59 odstotkov odraslih žensk in 17 odstotkov deklet. Moški spol predstavlja skupno 24 odstotkov. Od tega lahko na podlagi kriterija starosti porazdelimo na 14 odstotkov odraslih oseb moškega spola in 10 odstotkov fantov. Otroci, glede na kriterij starosti, predstavljajo 27 odstotkov. Tako lahko zaključimo, da so ženske s skoraj 60 odstotki in otroci s 27 odstotki,

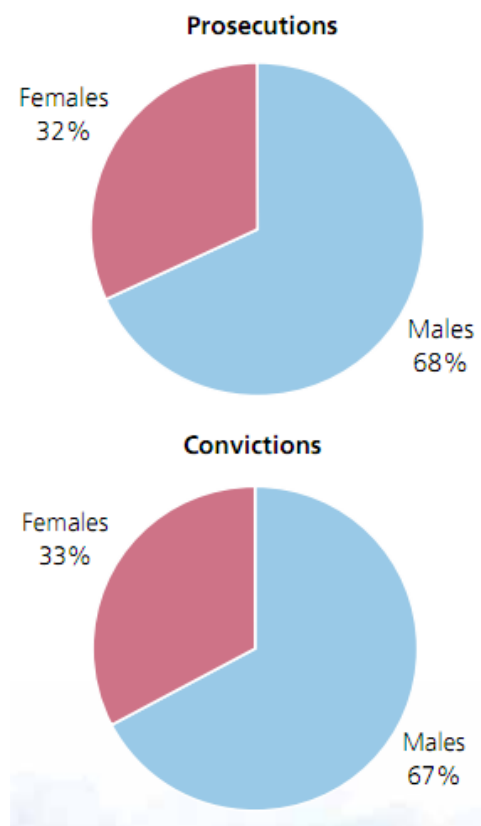

resnično najbolj ogrožena skupina. Odrasli moški torej predstavljajo najmanjši delež s 14 odstotki, kar pomeni da gre najmanj ogroženo skupino.

Na drugi strani procesa trgovanja z ljudmi pa so trgovci, ki pa, kot navaja Popov (2002, 8), redko delujejo samostojno. V večini primerov gre namreč za organizirane celote, z natančno opredeljeno strukturo kriminalnih organizacij, ki nadzirajo vse stopnje posla. Pri trgovini z ljudmi se pojavljajo še številne vmesne vloge, ki dovoljujejo oziroma omogočajo učinkovitost le-te. Gre namreč za navezovanje stikov trgovcev z različnimi agencijami in uradniki, kateri na takšen in drugačen način pripomorejo k lažjemu trgovanju (Popov 2002, 8).

Trgovci z ljudmi se od žrtev razlikujejo v moči, ki jo premorejo. Za razliko od žrtev, trgovcem omenjeni proces in trgovanje z ljudmi omogoča ravno njihova moč. Zato so po večini trgovci z ljudmi moškega spola in državljani tiste države, kjer se je omenjeni zločin zgodil oziroma pričel (United Nations Office on Drugs and Crime 2012, 28).

Graf 3.3: Spol oseb, ki so v kazenskem pregonu in obsojene trgovanja z ljudmi, globalno povprečje, od leta 2007 do leta 2010

Vir: United Nations Office on Drugs and Crime (2012, 28).

Graf 3.3 je razdeljen v dve kategoriji, na kazenski pregon in dejansko obsodbo kazenskega dejanja. V vsaki izmed omenjenih kazenskih postopkov je predstavljen delež moškega in ženskega spola, ki je bil/a kazensko preganjan/a ali obsojen/a trgovanja z ljudmi, med leti 2007 in 2010.

Tako lahko iz omenjenega grafa (3.3) razberemo, da v obeh kazenskih postopkih prevladuje delež moškega spola. In sicer, znotraj kazenskega pregona s 68 odstotki in obsodbe s 67 odstotki. Med leti 2007 in 2010 je bilo kar 68 odstotkov vseh oseb, ki so bile v kazenskem postopku, moškega spola. Prav tako pa je bilo kar 67 odstotkov vseh oseb, ki so bile med leti 2007 in 2010 obsojene na trgovanje z ljudmi, prav tako moškega spola.

Ker ima vsaka situacija svoj vzrok, bomo v naslednjih poglavjih ugotavljali vzroke za trgovanje z ljudmi.

3.3 VZROKI ZA TRGOVANJE Z LJUDMI

Za razširitev, poglobitev in nenazadnje začetek trgovanja z ljudmi je odgovorno veliko število faktorjev. Prenizke kazni proti trgovcem z ljudmi, vedno večja revščina in marginalizacija revnih, zelo stroga migracijska zakonodaja ter pomanjkanje informacij o realnosti in nevarnosti trgovanja z ljudmi. Veliko število žrtev namreč v trgovino z ljudmi vstopi prostovoljno, zaradi obljub o dobri službi ter višji plači. Prav tako pa v nekaterih državah kulturne in socialne razlike botrujejo podcenjevanju mladih deklet in žensk, kar prispeva k njihovi odločitvi. Obstajajo spet drugi primeri, ko starši svoje otroke prodajo misleč, da gredo boljši prihodnosti naproti in da se bodo rešili revščine (Williamson in drugi 2009, 43).

Eden izmed največjih vzrokov je dobiček. Kriminalne združbe se odločijo za trgovanje z ljudmi zaradi velikega dobička in nizkega tveganja, prav tako pa trgovanje z ljudmi ne zahteva velike kapitalske naložbe (Williamson in drugi 2009, 43). O tem bomo podrobneje razpravljali v poglavju 4.2.2.

Mednarodna organizacija dela oziroma International Labour Organization je ocenila stopnjo dobička, ki ga prinese trgovanje z ljudmi v razmerju z modernim suženjstvom. Stopnja dobička je največja s trgovanjem z ljudmi. Namreč, celoten dobiček, ki ga prinese moderno suženjstvo, letno znaša 44 milijard dolarjev. Od tega trgovanje z ljudmi letno doprinese kar 32 milijard dolarjev (Williamson in drugi 2009, 43).

Nadaljnje, Popov pravi, da je potrebno pri oblikovanju temeljne opredelitve trgovanje z ljudmi upoštevati predvsem naslednje splošne značilnosti, ki omogočajo širjenje pojava:

- trgovina z ljudmi je globalen pojav, ki dobiva vedno večje razsežnosti;
- spolna industrija je postala pomembna gospodarska panoga mnogih državnih ekonomij (na Tajskem so skupne pošiljke denarja prisilnih prostitutk kot pomoč družinam večje od proračunskih sredstev državnih razvojnih skladov);
- globalizacija je olajšala gibanje ljudi, kapitala in sklepanja poslov preko državnih meja;
- gospodarske in politične spremembe znotraj posameznih držav in prav tako na mednarodni ravni so zaostriale razlike med bogatimi in revnimi;
- globalna feminizacija revščine je vplivala na feminizacijo migracij;
- s trgovino z ljudmi se ukvarja skoraj izključno mednarodno organiziran kriminal (Popov 2002, 5).

Kot vzrok za trgovanje z ljudmi in širjenje trgovanja pa lahko prištejemo tudi stopnjo državne korupcije, stopnjo državne proizvodnje hrane, stopnjo konflikta, delež populacije nad 14. letom starosti, itd. Na podlagi teh dejavnikov ugotavljamo, da bo trgovanje z ljudmi najbolj verjetno vzniknilo v državah, ki so revne, bolj nestabilne in trpijo za korupcijo in vsesplošno državno nestabilnostjo (Williamson in drugi 2009, 44).

Ker ima vsaka situacija prav tako posledice, je ena izmed posledic trgovanja z ljudmi kršenje pravic žrtev. Govorimo o najbolj temeljnih človekovih pravicah, zaradi česar se nam zdi izredno pomembno, da jih tekom naslednjega poglavja tudi razložimo in ugotovimo, katere pravice so dejansko kršene, pri čemer pa se bomo opirali na Splošno deklaracijo človekovih pravic iz leta 1948.

3.4 KRŠENJE ČLOVEKOVIH PRAVIC

Generalna skupščina Združenih Narodov je z resolucijo št. 217 A (III), 10. decembra, leta 1948, razglasila in sprejela Splošno deklaracijo človekovih pravic. Na podlagi preučitve omenjenega dokumenta ugotavljamo, da gre pri trgovanju z ljudmi, za kršitev naslednjih človekovih pravic:

- 1. člen

Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice.

Trgovanje z ljudmi krši eno izmed najbolj pomembnih in temeljnih človekovih pravic. Torej pravico, ki naj bi zagotavljala enakopravnost med ljudmi, enake pravice za vse in seveda človekovo dostojanstvo.

- 3. člen

Vsakdo ima pravico do življenja, do prostosti in do osebne varnosti.

Trgovanje z ljudmi omenjeno pravico močno krši, saj je žrtvi, kot smo že omenili, odvzeta prostost. Prav tako pa ji je zaradi načina ravnanja in dela, ki ga mora opravljati, močno kršena pravica do osebne varnosti.

- 4. člen

Nihče ne sme biti držan ne v suženjstvu ne v tlačanski odvisnosti; suženjstvo in trgovina s sužnji v kakršnikoli obliki sta prepovedana.

Omenjeni člen in opis pravice govorita že sama po sebi. Kršena pa je v tistem trenutku, ko žrtev proti svoji volji vstopi v proces trgovanja in nima pravice ugovora.

- 5. člen

Nihče ne sme biti podvržen mučenju ali okrutnemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju in kaznovanju.

Na podlagi opisa vrst trgovanja z ljudmi smo ugotovili, da je pravica, opisana v 5. členu, v večini primerov žrtvam trgovanja absolutno kršena. Žrtev je namreč, na podlagi grožnje in mučenja prisiljena ostati.

- 13. člen

(1) Vsakdo ima pravico do svobodnega gibanja in si lahko svobodno izbere prebivališče znotraj meja države.

Navedeno pravico izrecno kršijo vse vrste trgovanja z ljudmi.

- 23. člen

(1) Vsakdo ima pravico do dela in do proste izbire zaposlitve, do pravičnih in zadovoljivih delovnih pogojev in do varstva pred brezposelnostjo.

Navedeno pravico prav tako kršijo vse vrste trgovanja z ljudmi, najbolj pa je kršena v procesu žrtvinega prisilnega opravljanja dela, ki ga le-ta ne želi opravljati.

- 24. člen

Vsakdo ima pravico do počitka in prostega časa, vključno z razumno določeno omejitvijo delovnih ur in pravico do občasnega plačanega dopusta.

Omenjeno pravico kršijo vse vrste trgovanja z ljudmi, najbolj izrecno pa jo krši prisilno delo. In sicer zaradi ogromnega števila delovnih ur brez počitka in v večini primerov brez plačila.

- 25. člen

(1) Vsakdo ima pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blaginjo, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami in pravico do varstva v primeru brezposelnosti, bolezni, delovne nezmožnosti, vdovstva ter starosti ali druge nezmožnosti pridobivanja življenjskih sredstev zaradi okoliščin, neodvisnih od njegove volje.

- 28. člen

Vsakdo je upravičen do družbenega in mednarodnega reda, v katerem se lahko v polni meri uresničujejo pravice in svoboščine, določene v tej Deklaraciji.

Prav tako vse vrste trgovanja z ljudmi kršijo zadnja dva člena, in sicer 25. in 28. člen. (Splošna deklaracija človekovih pravic 1948).

Koncept, ki povezuje smisel in cilj naše diplomske naloge, pa je globalizacija. Proces, ki ima obenem izredno pozitivne in prav tako tudi negativne učinke. Poglejmo si kaj je proces globalizacije, na kakšen način sta trgovanje z ljudmi in globalizacija povezana in učinke ki jih le-ta ima na trgovanje z ljudmi.

4 GLOBALIZACIJA

4.1 GLOBALIZACIJA KOT POJEM

Pojem globalizacije bomo najboljše razložili, če ga postavimo v razmerje z drugimi koncepti. Globalnost je koncept, ki opisuje svetovno družbo, ki si deli prostor, ki ni več zaprt. Namreč kot pravi Beck (2003, 24), predstava o zaprtih prostorih je postala iluzija, ker se nobena država ali skupina ljudi ne more več popolnoma zapreti in skriti pred globalnostjo. Gre za nekakšen poskus sožitja različnih ekonomskih, kulturnih in političnih oblik (Beck 2003, 24).

Svetovna družba v razmerju s prejšnjim konceptom globalnostjo, pa predstavlja skupino ljudi, ki se med seboj razlikujejo glede na družbene odnose, ekonomske, kulturne in politične oblike. Kot pravi Beck (2003, 24) gre za »mnoštvo brez enotnosti« (Beck 2003, 24).

Globalizacija pa v razmerju z omenjenima konceptoma pomeni »proces, v sosledju katerih nacionalne države in njihova polnomočja spodkopujejo in navzkrižno povezujejo oblastne možnosti, orientacije, identitete in omrežja transnacionalnih akterjev« (Beck 2003, 24).

Sama definicija globalizacije je kompleksnejša, saj gre za zelo zapleten proces. Globalizacija, kot jo definira Svetličič (2004, 22—23), je »večdimenzionalni proces, v katerem so vključene ekonomske, politične in kulturne prvine, ki skupaj tvorijo novo kakovost, v smislu novih in širših možnosti, idej, znanj, ki so dostopne skoraj vsakemu posamezniku«. »Gre za globalno internacionalizacijo dejavnosti, kot so trgovina, pogodbene oblike mednarodnega ekonomskega sodelovanja na vseh pomembnih trgih. Je globalna sopovezanost, ki terja globalno usklajevanje in povezanost dejavnosti na povsem nov način« (Svetličič 2004, 22—23).

S procesom globalizacije izginjajo meje, zmanjšuje se prostor in skrajšuje čas komuniciranja. Globalizacija ni zgolj pretok denarja, je povezanost in soodvisnost svetovnega prebivalstva ne le na ravni ekonomije, pač pa tudi na ravni kulture, tehnologije in upravljanja. Globalizacija nudi izjemne možnosti za človekov napredek, a je za to potrebno dobro upravljanje. Širitev trgovine in hiter razvoj tehnologij sta lahko zelo dobri gorivi ekonomske rasti in človekovega napredka, istočasno pa proces globalizacije prehiteva proces upravljanja, ki ga razumemo kot proces odpravljanja negativnih posledic globalizacije. Konkurenčni trg je mogoče garancija za učinkovitost, ne pa tudi za enakopravnost. Nekaterih dobrin, ki so temeljne za človekov razvoj (zdravstvena nega, socialno varstvo, primarno šolstvo), ne more

uravnavati trg, pač pa le država. Če začne trg narekovati cilj in sredstva socialni politiki, se rezultati globalizacije razdeljujejo nepravilno- bogastvo in moč se koncentrirata v izbrani skupini držav in marginalizirata večino svetovnega prebivalstva (Ninčević 2006, 11).

4.2 VPLIV GLOBALIZACIJE NA TRGOVANJE Z LJUDMI

4.2.1 POZITIVNI VPLIV- MEDNARODNI BOJ PROTI TRGOVINI Z LJUDMI

Kot že omenjeno je globalizacija prinesla odprtje trga in meja, kar pomeni, da je med drugim prenos oziroma transport veliko lažji, preprostejši in zato tudi številčnejši. Zatorej so tekom procesa globalizacije nacionalne države ugotovile, da se same s procesom trgovanja z ljudmi ne morejo boriti. Gre za globalen problem, katerega se je torej potrebno lotiti globalno oziroma na mednarodni ravni. Tako se različne vladne in nevladne organizacije skupno borijo proti trgovini z ljudmi, kar seveda lahko označimo kot pozitiven vpliv globalizacije (Brewer 2009, 48).

Izredno pomembnost na globalni ravni v procesu boja proti trgovini z ljudmi predstavljajo, kot že omenjeno, Združeni narodi s Konvencijo o mednarodnem organiziranem kriminalu in Protokolom o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovine z ljudmi, predvsem ženskami in otroci, ali skrajšano »Paleremski protokol« (Čurin 2006, 15).

Kot pomembno institucijo, katera definira trgovanje z ljudmi, pa je potrebno omeniti tudi Svet Evrope. Institucija Sveta Evrope je po Čurinu (2006, 16), »osredotočena na zaščito človekovih pravic« in s tem aktivno sodeluje pri boju proti trgovini z ljudmi, ki človekove pravice izredno krši. Na tem področju Sveta Evrope (v nadaljevanju SE) večinoma sodeluje v obliki Priporočil Odbora Ministrov in Parlamentarne skupščine in drugih iniciativ. Eni izmed najbolj pomembnih dokumentov so:

- Priporočilo št. R (2000) 11 o ukrepanju proti trgovini z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja,
- Priporočilo št. R (2001) 16 o varstvu otrok pred spolnim izkoriščanjem,
- Priporočila Parlamentarne skupščine SE št. 1325 (1997) o trgovini z ženskami in prisilni prostituciji v državah članicah Sveta Evrope,
- Priporočilo št. 1545 (2002) za boj proti trgovini z ljudmi

- Priporočilo št. 1610 (2003) o migracijah, povezanih s trgovino z ženskami in prostitucijo,
- Priporočilo št. 1611 (2003) o trgovini z organi v Evropi (Čurin 2006, 16—17).

Pogajanja o novi evropski konvenciji o ukrepih proti trgovini z ljudmi segajo v leto 2003, s sklicem vseh predstavnikov držav članic Sveta Evrope ter nekaterih drugih državnih in mednarodnih institucij. Dokončno besedilo Konvencije Sveta Evrope o ukrepih proti trgovini z ljudmi je bilo sprejeto na zasedanju Odbora ministrov Sveta Evrope dne 3.5.2005. Gre za konvencijo, ki izpostavlja dejstvo, da gre pri trgovini z ljudmi za kršenje temeljnih človekovih pravic ter napad na »dostojanstvo in integriteto osebe«. Omenjeni dokument opredeljuje problem predvsem z vidika pomoči žrtvam trgovine z ljudmi in predstavlja dopolnilo k že omenjenemu Protokolu o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovine z ljudmi, predvsem z ženskami in otroki ter posledično dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov o mednarodnem organiziranem kriminalu (Čurin 2006, 17).

Mednarodna organizacija dela (nadaljne MOD) je zagotovo ena izmed aktivnih organizacij v boju proti trgovini z ljudmi. Z objavo publikacij, dokumentov, konvencij, definicij in statistično analizo podatkov, pripomore k boljšemu razumevanju procesa, večji vsesplošni osveščenosti o procesu ter na splošno igra veliko vlogo v boju proti trgovini z ljudmi. Eden izmed treh glavnih teles, na podlagi katerih deluje Mednarodna organizacija dela, pa predstavlja administrativno telo in sicer, mednarodni urad za delo, s sedežem v Ženevi (Stalno predstavništvo Republike Slovenije pri Uradu Združenih narodov).

Mednarodni urad za delo se v boju proti trgovini z ljudmi osredotoča predvsem na vidik delovnega trga. Tako gre za prvo organizacijo, ki je podala globalno oceno števila oseb, ki so izpostavljene prisilnemu delu, z odklonom žrtev trgovanja z ljudmi z namenom prisilnega dela in spolnega izkoriščanja. Tako so ugotovili, da je bilo od 12,3 milijona svetovnih žrtev, ki so opravljala prisilno delo, 2,4 milijona žrtev izpostavljenih procesu trgovanja z ljudmi. Z drugimi besedami, 2,4 milijona žrtev se je v prisilnem delu znašlo s pomočjo trgovanja z ljudmi (International Labour Organization 2008, 3).

Vse članice Mednarodne organizacije dela so leta 1998 sprejele eno izmed najpomembnejših deklaracij z naslovom: »Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work« oziroma »Deklaracija o temeljnih načelih in pravicah zaposlenih pri delu«. Omenjena deklaracija

temeljni na 8 osnovnih konvencijah, od katerih sta dve konvenciji najbolj tesno povezani z že omenjenim t.i. »Paleremskim protokolom«, in sicer konvencija MOD št. 29 o prisilnem ali obveznem delu in konvencija MOD št. 182 o prepovedi najhujših oblik otroškega dela in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo. Gre prav tako za najbolj številčno ratificirane konvencije Mednarodne organizacije dela (International Labour Organization 2008, 7). Prav tako pa je pomembna konvencija MOD št. 189 z naslovom »Domestic Workers Conventio«, ali »Konvencija o delavcih v gospodinjstvu«, sprejeta leta 2011, ki bo uradno pričela veljati s 5. septembrom leta 2013, ki se predvsem osredotoča na dostojno opravljanje dela (International Labour Organization 2011).

Pomembno vlogo pa imajo prav tako nevladne organizacije. So namreč pomembni mednarodni akterji v boju proti trgovini z ljudmi. Njihova pomembnost se izraža na različnih področjih. Osveščanje mednarodne javnosti o globalnem problemu pripomore k preprečitvi novih žrtev trgovanj. Med drugim ponujajo zaščito in pomoč žrtvam, organizirajo reševalne akcije oziroma racije, in žrtvam po ujetju njihovih trgovalcev ponudijo pomoč v smislu reintegracije. S tem ima žrtev možnost doseči normalno življenje. Za doseg omenjenih ciljev pa nevladne organizacije sodelujejo z različnimi viri. Za njihovo uspešno delovanje pa je izredno pomembno sodelovanje z vlado in dopolnitev aktivnosti in ukrepov le-te (Human Trafficking).

Omenili bomo nekatere izmed jih:

- Polaris Project
- Prajwala
- COSA
- Urban Light
- GoodWeave
- The Empower Foundation (Jesionka 2012).

4.2.2 NEGATIVEN VPLIV GLOBALIZACIJE- GLOBALNO EKONOMSKA PARADIGMA IN PONUDBA TER POVPRASEVANJE

Kot navaja Louise Shelley (2010, 37), se je s procesom globalizacije, trgovanje z ljudmi dramatično povečalo. Gre za posledico vzpostavitve prostega trgovanja oziroma odprtih meja, večjo gospodarsko konkurenco ter zmanjšanje intervencije oziroma nadzora nacionalnih držav v gospodarstvu (Shelley 2010, 37). Meni, da je rast trgovanja z ljudmi med drugim posledica odsotnosti koordinirane mednarodne naslovitve problema. Pravi, da so imele uporabljene strategije boja proti trgovini z ljudmi omejen učinek na sam proces (Shelley 2010, 39).

Večina žrtev, ki se znajde v procesu trgovanja, je na voljo ravno zaradi procesa globalizacije (Stiglitz 2003). Z globalizacijo je prišlo do vzpostavitve hitrih, nizko cenovnih in anonimnim komunikacij, ki so odlične za trgovalce. Spletne strani oglašujejo spolne industrije po svetu, prav tako oglašujejo otroško pornografijo na mednarodni ravni. Celoten proces pa po navadi vodi komunikacijski sistem, ki povezuje trgovalce z ljudmi z globalnim trgom, kjer lahko svoje žrtve ponudijo v nadaljnje izkoriščanje (Shelley 2010, 41).

Kot ugotavljamo, pa povpraševanje v veliki meri vpliva na dejansko možnost izkoriščanja žrtev trgovanja. Povpraševanje spodbuja trgovanje z ljudmi. Večina ljudi ne bi kupila prepovedanih drog ali tihotapila orožja, medtem ko potrošniki uporabljajo produkte oziroma storitve s strani žrtev trgovanja, in se pri tem ne vprašajo, zakaj so storitve oziroma produkti cenovno tako ugodni. Namesto prevpraševanja so potrošniki zadovoljni, ko na konkurenčnem ekonomskem trgu najdejo proizvod po ugodni ceni. Tako bodo brez zavedanja kupili majico, ki so jo sešili otroci v tekstilnih dvoranah, kjer so zaposlene žrtve trgovanja, prav tako bodo brez zavedanja jedli v restavracijah, kjer delo opravljajo žrtve trgovanja, moški, ki kupijo spolne usluge, pa le redko pomislijo s kom dejansko imajo spolne odnose (Kara v Shelley 2010, 39).

Z globalizacijo se je prav tako zmanjšal nadzor na mejah. Z mednarodnimi sporazumi, kot je severnoameriški sporazum o prosti trgovini (NAFTA) in Schengenski sporazum v Evropi, se je povečal poudarek prostega trga, zmanjšan nadzor na mejah pa je olajšal tihotapljenje in trgovanje z ljudmi (Andreas v Shelley 2010, 42).

Kot trdi Nagle (2008, 137), se trgovanje z ljudmi okorišča z najbolj pomembnim gonilom globalizacije in globalnega ekonomskega sveta, to je ponudba in povpraševanje po premičnih

dobrinah (Nagle 2008, 137). Tako lahko rečemo, da globalni pogoji ustvarjajo verigo ponudbe in povpraševanja, medtem ko proces trgovanja z ljudmi sestavljajo različni »push and pull« faktorji, ki pa omogočajo omenjeno verigo ponudbe in povpraševanja (Richter in Richter).

Omenili bomo nekaj t.i. »push« faktorjev oziroma dinamik, ki prispevajo k ponudbi, saj silijo ljudi da iščejo različne načine, kako izboljšati svojo osebno in ekonomsko življenjsko situacijo (Nagle 2008, 137—138).

To so:

- visoka stopnja brezposelnosti in revščine,
- diskriminacija na trgu dela,
- pomanjkanje možnosti za izboljšanje kvalitete življenja,
- spolna ali rasna diskriminacija,
- domače nasilje ali zloraba,
- širjenje zlorabe človekovih pravic,
- ponižujoči pogoji v okolju
- lažna pričakovanja o boljšem življenju nekje drugje, vključno z večjo plačo, boljšimi pogoji dela in večjo svobodo (Nagle 2008, 137—138).

Procesu trgovanja z ljudmi ustreza hitra ekspanzija t.i. »globalne kulture« in želja ogromnega števila žrtev po boljšem življenju nekje drugje (Richter in Richter). Omenjeno pričakovanje po boljšem življenju predstavljajo le eno izmed mnogih motivacijskih »pull« faktorjev, ki so pripomogli k temu, da je trgovanje z ljudmi postalo masivno, nezakonito gospodarsko podjetje (Nagle 2008, 138).

Ostali t.i. »pull« faktorji oziroma dinamike ki prispevajo k povpraševanju po žrtvah trgovanja z ljudmi v t.i. končnih destinacijah oziroma »destination countries«:

- visoka stopnja povpraševanja po poceni oz neplačani delovni sili,
- šibki zakoni oziroma brez zakonov proti različnim oblikam prisilnega dela,

- povpraševanje s strani moškega spola, ki šče komercialne spolne usluge,
- brezbržnost do družbenih razmer in morale,
- pomanjkanje ozaveščanja javnosti,
- korupcija,
- nekonsistentna vloga javne politike
- zakoreninjene mreže organiziranega kriminala.

Kot pravi Nagle (2008, 138—139), če preuredimo in apliciramo omenjene »push and pull« faktorje na vpliv globalizacije, ki ga le-ta ima na trgovanje z ljudmi, lahko opredelimo naslednje ključne elemente:

- rastoče povpraševanje po poceni ali brezplačni delovni sili, ki je rezultat hitre regionalne integracije in globalizacije trgov,
- osnovna želja ljudi po boljšem življenju,
- učinkovita in neusmiljena struktura transporta in zagotavljanja ponudbe pri dejavnosti trgovanja,
- ogromno število povezovalcev in potrošnikov ki imajo veliko koristi od izkoriščanja žrtev (Nagle 2008, 138 139).

Z odprtostjo trga in razširitvijo novih regionalnih in globalnih trgov se je izredno povečalo povpraševanje po poceni ali zastonj delovni sili v hitro rastoči mednarodni spolni industriji. Da bi podjetja ostala konkurenčna v globalnem gospodarstvu, so odvisno od združitve in ohranitve delovne sile s čim manjšo naložbo. Minimalna investicija v delovno silo bo namreč omehčala udarce na dobiček na nepredvidljivih trgih, na katerih lahko cena surovin, transporta dobrin in končnega produkta močno poskoči (Nagle 2008, 139).

Z nižjimi stroški dela se tako izpolnijo globalne zahteve po različnih dobrinah in prav tako proizvedejo cenejše blago. Kar je razvidno iz primera multimilijarderske industrije pomaranč, s sedežem na Floridi, kjer večina delavcev, ki opravljajo delo v sadovnjaku, predstavljajo žrtve prostovoljnega tihotapljenja ali trgovanja z ljudmi. Zadržani so v ujetništvu, kjer opravljajo prisilno delo, prihajajo pa iz Mehike in Srednje Amerike (Sen v Nagle 2008, 139).

Izredno zaskrbljujoč pa je podatek iz poročila Urada Združenih narodov za droge in kriminal, iz leta 2012, kjer so poudarili porast trgovanja z ljudmi, natančneje otroci. Med leti 2007 in 2010 se je številka dvignila za 7 odstotkov. (United Nations Office on Drugs and Crime 2012, 1).

Kot vsak proces ima tudi trgovanje z ljudmi svoj cilj. Je mehanizem, ki vodi žrtve trgovanja v suženjstvo, njegov cilj pa je prenos žrtve na določeno destinacijo. Zato bomo izpostavili, Združene države Amerike, ki v procesu trgovanja z ljudmi veljajo za eno izmed »končnih destinacij«, kamor trgovalci z ljudmi prepeljejo svoje žrtve.

5 ŠTUDIJA PRIMERA: TRGOVANJE Z LJUDMI IN ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE KOT DRŽAVA KONČNE DESTINACIJE

Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA) so v procesu trgovanja z ljudmi v večini primerov t.i. končna destinacija (U.S. Immigration and Customs Enforcement 2013). Trgovanje pa je prisotno v prav vsaki zvezni državi (Shelley 2010, 233).

Trgovanje z ljudmi v ZDA predstavlja edinstven proces znotraj skupine vplivnih demokracij. Žrtve trgovanja z namenom spolnega izkoriščanja so mlajše, pogosteje rojene v ZDA in bolj mobilne (Shelley 2010, 229). Trgovanje z ljudmi z namenom spolnega izkoriščanja pa ni edina vrsta trgovanja, ki se pojavlja v ZDA. Prav tako se pojavlja prisilno delo, dolgovna odvisnost in neprostoVOLjno služabništvo. Pojavljajo se na različnih trgih in znotraj različnih industrij, od protizakonitih (prostitucija) do zakonitih (masažni saloni, zdravstvo in varstvo za starejše, domače obrti, kmetijstvu, itd). Vlada ZDA pa z ukrepi in trenutno situacijo izpolnjuje minimalne pogoje za odpravo trgovanja z ljudmi (U.S. Department of State 2012).

Nekateri posamezniki, ki vstopijo v ZDA brez pravnega statusa, so registrirani kot žrtve trgovanja z ljudmi, prav tako tudi osebe, ki so sicer imele opredeljen pravni status z začasno delovno vizo in so opravljale delo v zgoraj omenjenih panogah. Znanе so pritožbe t.i. »domestic workers« oziroma domačih delavcev, z urejenimi začasnimi delovnimi vizami, ki pa so bili izpostavljeni prisilnem delu s strani osebja diplomatskih predstavništev in mednarodnih organizacij v ZDA. Najbolj pogosto žrtve prihajajo iz Mehike, Filipinov, Tajske, Gvatemale, Hondurasa in Indije (U.S. Department of State 2012). Seveda je pomembno poudariti, da se je po terorističnem napadu 11. septembra 2001 nadzor na mejah poostiril (Shelley 2010, 232).

Približno 50.000 žensk in otrok je prepeljanih v ZDA ali znotraj ZDA zaradi izkoriščanja (Victims of Trafficking and Violence Protection Act 2000). Od tega je število tujih žrtev od 14,500 do 17,500 (United States Department of Justice 2006, 3). V večini primerov gre za ženske in dekleta, ki so žrtve spolnega izkoriščanja. Omenjene žrtve večinoma prihajajo iz Latinske Amerike in Azije (Human Rights Center 2004).

V boju proti trgovini z ljudmi je pomemben Zakon o zaščiti žrtev trgovine z ljudmi, iz leta 2000. Zakon se osredotoča na pomoč žrtvi. Žrtvam trgovanja z ljudmi se dodeli t.i. »Certificaton for adult victims of trafficking« (za odraslo osebo) in t.i. »Eligibility letter« (za mladoletno osebo), na podlagi česar se jim začasno podelijo določene pravice na zvezni in na državni ravni. Gre za zaščito žrtve in odobritev podobnih pravic kot v primeru beguncev (Victims of Trafficking and Violence Protection Act 2000).

Za konec pa bi izpostavili še članek, ki govori o trgovanju z ljudmi v namen spolnega izkoriščanja v Združenih državah Amerike. Govori o dejstvu, da večina žrtev trgovanja z ljudmi v namen spolnega izkoriščanja predstavljajo ameriški otroci. Najstniki, od tega večino deklet, so rekrutirani oziroma odpeljani in prepeljani s strani svojih sošolcev, zvodnikov in fantov, kar pa jim uspe z obljubami o ljubezni, blišču in denarju. Nadaljnje, opisujejo, da se je trgovanje z uporabo tehnologije v dobi globalizacije spremenilo in da oglaševanje in posledično rekrutiranje olajšuje. Trgovci iščejo potencialne žrtve preko interneta še posebej preko izredno popularnega socialnega omrežja »Facebook«, kjer iščejo otroke, ki se zdijo z dolgotraseni, osamljeni ali zanemarjeni. Izredno zaskrbljujoč pa je podatek, da je število vloženih primerov trgovanja z ljudmi na zvezno sodišče v San Diegu samo v zadnjih 5 letih poskočilo za več kot 600 odstotkov (Aguilera 2013).

6 SKLEP

Besedna zveza »moderno suženjstvo« ne bi mogla bolje in bolj resnično opisati situacije, ki dandanes zajema od 15 do 30 milijonov ljudi po svetu.

Trgovanje z ljudmi, proces, ki igra izredno pomembno vlogo znotraj modernega suženjstva, je v večini primerov uporabljeno kot sinonim modernega suženjstva ali pa kot vrsta. Ker gre za nesporazum pri uporabi konceptov, smo v diplomskem delu na to najprej opozorili in koncepta ločili.

Menimo, da smo z diplomskim delom uresničili enega izmed ključnih ciljev- opozorili smo na problem, ki ga trgovanje z ljudmi predstavlja in pomembnost mednarodnega reševanja težav, kar bi države posamezno težko reševale. Z diplomskim delom smo bralcu poskušali približati ključne koncepte (moderno suženjstvo, trgovanje z ljudmi, globalizacija) znotraj trgovanja z ljudmi in proces ki ga le-ta predstavlja znotraj modernega suženjstva dandanes. Vse tri koncepte smo opredelili in poskušali povezati. Prav tako smo identificirali ključne akterje (vladne, nevladne organizacije) in analizirali ključne dokumente, ki imajo tudi pomembno vlogo v boju proti trgovini z ljudmi. Razložili in opisali smo proces globalizacije in ga povezali s ključnim konceptom- trgovanjem z ljudmi. Ugotovili smo, kateri so pozitivni in negativni vplivi, ki jih ima globalizacija na sam proces trgovanja z ljudmi in iskali povezavo med vplivom globalno ekonomske paradigme in poslabšanjem stanja. Tako smo odgovorili na raziskovalno vprašanje: *»Kateri so dejanski razlogi, oziroma vplivi, na podlagi katerih se je kljub globalnemu trudu stanje trgovanja z ljudmi v procesu globalizacije poslabšalo?«* Za začetek in posledično poslabšanje stanja trgovanja z ljudmi je odgovorno veliko število faktorjev. Od prenizkih kazni trgovcem, vedno večje revščine, marginalizacije revnih, stroge migracijske zakonodaje do pomanjkanja informacij o samem procesu trgovanja z ljudmi. Prav tako prihaja do vedno manjšega nadzora na mejah (vzpostavljanje mednarodnih sporazumov), medtem ko je možnost transporta tako velika in hitra, kar seveda posledično pomeni lažje tihotapljenje in trgovanje z ljudmi. Eden izmed največjih vzrokov za širjenje procesa trgovanja z ljudmi pa je dobiček. Namreč, trgovanje z ljudmi ne zahteva velike kapitalske naložbe, tveganje je nizko, dobiček pa visok. Kot smo ugotovili, je stopnja dobička, ki ga prinesejo žrtve trgovanja z ljudmi najvišja, in sicer 32 milijard dolarjev letno.

Znotraj procesa globalizacije pa je eden izmed najbolj pomembnih vzrokov vzpostavitve globalnega trga in s tem vzpostavitve prostega pretoka storitev in dobrin. Raziskovali smo

tudi zakaj je vzpostavitev globalnega trga tako močno vplivala na trgovanje z ljudmi, zato nas je zanimalo: *»Ali problem izvira iz dejstva, da je trgovanje z ljudmi problem ponudbe in povpraševanja?«* Ugotovili smo, da je ravno zaradi globalizacije večina žrtev na voljo za trgovanje. Kar posledično pomeni, da s tem prihaja do zagotavljanja ponudbe na globalnem trgu. Povpraševanje pa trgovanje z ljudmi spodbuja, saj izkoriščanje s samim povpraševanjem dopušča. Z globalizacijo je prišlo do vzpostavitve hitrih komunikacij, transportov in oglaševanja, kar pa države težko nadzirajo. Globalni ekonomski trg torej deluje na principu ponudbe in povpraševanja. Tako lahko rečemo, da je globalizacija z vzpostavitvijo globalnega ekonomskega trga ustvarila verigo ponudbe in povpraševanja. Proces trgovanja z ljudmi pa sestavljajo »push and pull« faktorji, ki ponudbo in povpraševanje sploh omogočajo. Tako imamo na eni strani »push« faktorje (visoka stopnja brezposelnosti in revščine, spolna ali rasna diskriminacija, širjenje zlorabe človekovih pravic, nasilje ali zloraba), ki omogočajo možnost ponudbe žrtev trgovanja z ljudmi in na drugi strani »pull« faktorje (visoka stopnja povpraševanja po poceni ali brezplačni delovni sili, šibki zakoni proti različnim oblikam prisilnega dela, pomanjkanje ozaveščanja javnosti, korupcija), ki prispevajo k povpraševanju po žrtvah trgovanja z ljudmi v državah, ki predstavljajo t.i. končne destinacije trgovanja z ljudmi.

Zato smo odgovor na začetno raziskovalno vprašanje iskali v zadnjem delu diplomskega dela, na primeru Združenih držav Amerike. *»Ali je proces globalizacije med drugim poslabšal stanje trgovine z ljudmi, oziroma ga s pomočjo globalnega trga in globalno ekonomske paradigme, olajšal?«* Poleg že omnejenih razlogov kako in na kakšen način je globalizacija olajšala proces trgovanja z ljudmi, dejanske vzroke in opis značilnosti procesa globalizacije v povezavi s trgovanjem z ljudmi (ponudba in povpraševanje z roko v roki s »push and pull« faktorji), smo tudi na primeru ene izmed držav t.i. končne destinacije ugotovili, da je proces globalizacije stanje trgovine z ljudmi, poslabšal. Poudarek je na primeru t.i. končne destinacije zato, ker je tam povpraševanje po žrtvah trgovanja najvišje. Kljub temu, da se je nadzor na mejah izredno poostiril po terorističnem napadu iz leta 2001 in, da ZDA z ukrepi izpolnjujejo minimalne pogoje za odpravo trgovanja z ljudmi, se je število vloženih primerov na zvezno sodišče v San Diegu samo v zadnjih 5 letih povišalo za več kot 600 odstotkov.

Gotovo pa je ena izmed najbolj krutih posledic globalizacije predstava človeka in človeškega bitja, ki je v nekem globalnem kaosu zopet postal blago.

Menimo, da je za dolgoročno izboljšanje stanja trgovanja z ljudmi potrebno pričeti na začetku, oziroma pri osnovah. Osveščanje prebivalstva in pravilno informiranje, predvsem pravilna uporaba konceptov s katerimi bo sam proces bistveno bolj jasen. Ključno je še boljše sodelovanje med vladnimi in nevladnimi organizacijami, poskus odprave vzrokov trgovanja z ljudmi (ustvarjanje boljših pogojev za življenje ljudi) in tako posledično izboljšanje splošnega stanja.

7 LITERATURA

1. Aguilera, Elizabeth. 2013. *U.S. sex trafficking victims are mostly American kids*. Dostopno prek: <http://www.utsandiego.com/news/2013/Mar/01/human-trafficking-experts-advocates-sex-labor/> (23. maj 2013).
2. Andreas, Peter. 2000. *Border Games: Policing the U.S.-Mexico Divide*. Ithaca: Cornell University Press.
3. --- 2001. The Transformation of Migrant Smuggling across the U.S.-Mexico Border. V *Global Human Smuggling Comparative Perspectives*, ur. David Kyle in Rey Koslowski, 107—125. Baltimore: Johns Hopkins University Press
4. Bales, K. 2004. *New Slavery: a Reference Handbook*. Santa Barbara: ABC-CLIO.
5. --- 2005. *Disposable people: new Slavery in The Global Economy*. Berkeley; Los Angeles; London: University of California Press.
6. Beck, Ulrich. 2003. *Kaj je globalizacija? Zmote globalizma- odgovori na globalizacijo*. Ljubljana: Krtina.
7. Brewer, Devin. 2009. *Globalization and Human Trafficking: The collision of Worlds*. Dostopno prek: <http://www.ebookxp.org/be3f7b7441/Globalization+and+Human+Trafficking%3A+The+collision+of+worlds.html> (28. april 2013).
8. Čurin, Sandi, ur. 2006. *Uveljavljanje mednarodnopravnih dokumentov s področja boja proti trgovini z ljudmi*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
9. Human Rights Center. 2004. *Hidden Slaves: Forced Labor in the United States*. Berkeley: University of California. Dostopno prek: http://www.law.berkeley.edu/files/hiddenslaves_report.pdf (22. maj 2013).

10. *Human Trafficking*. Dostopno prek: <http://humantrafficking.org/> (22. maj 2013).
11. Humanities and Social Sciences. 2006. *Genocide and Slavery in Sudan*. Dostopno prek: <http://h-net.msu.edu/cgi-bin/logbrowse.pl?trx=vx&list=h-slavery&month=0611&week=c&msg=tXdDLyOMZqLvo6yvGe2zcx&user=&pw=> (20 marec 2013).
12. International Labour Organization. 2005. *Human Trafficking and Forced Labour Exploitation: Guidelines for Legislation and Law Enforcement*. Geneva: ILO Publications. Dostopno prek: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms_081999.pdf (16. junij 2013).
13. --- 2008. *International Labour Organization Action against Trafficking in Human Beings*. Geneva: ILO Publications. Dostopno prek: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms_090356.pdf (15. maj 2013).
14. --- 2011. *Domestic Workers Convention - Konvencija o delavcih v gospodinjstvu*, sprejeta 16. junija 2011. Dostopno prek: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C189 (15. maj 2013).
15. Jesionka, Natalie. 2012. *The Fight For Freedom: 7 Organizations Combatting Human Trafficking*. Dostopno prek: <http://www.thedailymuse.com/education/the-fight-for-freedom-7-organizations-combating-human-trafficking/> (22. maj 2013).
16. Kara, Siddharth. 2009. *Sex Trafficking Inside the Business of Modern Slavery*. New York: Columbia University Press.
17. Nagle, E. Luz. 2008. Selling Souls: The Effect of Globalization on Human Trafficking and Forced Servitude. *Wisconsin International Law Journal* 26 (1). Dostopno prek: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1823718 (17. maj 2013).
18. Nincević, Marko. 2006. *Ekonomski vzroki in posledice nekaterih sodobnih vojn. Diplomsko delo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta. Dostopno prek: http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/nincevic2601.pdf (26. marec 2013).
19. Popov, Jurij. 2002. *Trgovina z ljudmi: Somrak civilizacije ali kaos globalizacije*. Ljubljana: Društvo Ključ.

20. Richter, K. Linda in William L. Richter. *Human Trafficking, Globalization and Ethics*. Dostopno prek: <http://www.aspaonline.org/ethicscommunity/documents/>. (16. maj 2013).
21. Rousseau, Jean J. 1762. *The Social Contract: or principles of Political Right*. Dostopno prek: http://mongolianmind.com/wp-content/uploads/2012/11/Rousseau_contrat-social-1221.pdf (10. julij 2013).
22. Sen, Basav. 2006. Legalizing Human Trafficking. *Dollars & Sense* 22 (5).
23. Serious Organised Crime Agency. 2013. *An Overview of Human Trafficking: Types of Human Trafficking*. Dostopno prek: <http://www.soca.gov.uk/about-soca/about-the-ukhtc/an-overview-of-human-trafficking/types-of-human-trafficking> (26. marec 2013).
24. Shelley, Louise. 2010. *Human Trafficking: A Global Perspective*. New York: Cambridge University Press.
25. *Splošna deklaracija človekovih pravic*. 1948. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/documents/udhr/> (29. april 2013).
26. *Stalno predstavništvo Republike Slovenije pri Uradu Združenih narodov*. Dostopno prek: <http://zeneva.predstavnistvo.si/index.php?id=2487> (15. maj 2013).
27. Stiglitz, Joseph E. 2003. *Globalization and Its Discontents*. New York: W.W. Norton.
28. Svetličič, Marjan. 2004. *Globalizacija in neenakomeren razvoj v svetu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
29. U.S. Department of State. 2012. *Trafficking in Persons Report 2012: Country Narratives: Countries N Through Z*. Dostopno prek: <http://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2012/192368.htm> (20. maj 2013).
30. --- 2000. *Victims of Trafficking And Violence Protection Act of 2000*. Dostopno prek: <http://www.state.gov/j/tip/laws/61124.htm> (22. maj 2013).
31. U.S. Immigration and Customs Enforcement. 2013. *Fact Sheet: Human Trafficking and Smuggling*. Dostopno prek: <http://www.ice.gov/news/library/factsheets/human-trafficking.htm> (17. maj 2013).

32. United Nations Office on Drugs and Crime. 2012. *Global Report on Trafficking in Persons*. Vienna: United Nations Publications.
33. United States Department of Justice. 2006. *Attorney General's Annual Report to Congress on US Government Activities to Combat Trafficking in Persons Fiscal Year 2005*. Dostopno prek: <http://www.justice.gov/archive/ag/annualreports/tr2005/agreporthumantrafficking2005.pdf> (22. maj 2013).
34. Van den Anker, Christien, Mary Cunneen in Palgrave Macmillan, ur. 2004. *The Political Economy of New Slavery*. Birmingham: University of Birmingham.
35. Wilberforce, William. 1789. *Abolition Speech*. Dostopno prek: <http://www.speechwall.com/famous-speeches-wilberforce-1.html> (10. julij 2013).
36. Williamson, Alex K., Kevin Bales in Zoe Trodd, ur. 2009. *Modern Slavery: the secret world of 27 million people*. Oxford: Oneworld Publications.